

VAIKUTTAVIMMAT

YMPÄRISTÖTEOT

Vesi

VAIKUTTAVIMMAT

YMPÄRISTÖTEOT

Vesi

Ohessa lista vaikuttavimmista ympäristöteoista **veteen** liittyen.

Ensimmäisellä sivulla kerrotaan, mihin ympäristötekomme ovat yhteydessä.

Seuraavilla sivuilla listataan ympäristötekoja yksilöiden, päiväkotij- ja koulu yhteisöjen sekä niiden ulkopuolelle laajenevien toimintaympäristöjen tasoilla.

Numeroidut kohdat liittyvät toisiinsa siten, että ympäristötekojen taustatiedon kohta yksi (1) liittyy myös yksilöiden ja yhteisöjen teoissa kohtaan yksi (1).

Teoilla on positiivinen kädenjälki, sillä niillä vaikutetaan omaan ja ympäristön hyvinvointiin konkreettisesti tai välillisesti ja vähennetään ympäristökuormitusta! Voitte keksiä yhdessä teille sopivia ympäristötekojen toteutustapoja. Lisäksi listasta löytyy pohdintatehtävä, joka virittää arkisten yhteyksien, arvojen ja asenteiden sekä tunteiden ja tottumusten havainnointiin.

Vihreä lippu: Osana VESI -teemaista projektia valitkaa listalta vähintään kolme tekoa. Valitkaa teot *Meidän yhteisön ympäristöteot ja/tai Vaikutamme laajemmin* -osioista. Erityyppisillä teoilla tarkoitamme sitä, että valitsette tekoja monipuolisesti sen sijaan, että valitsisitte esim. kolme hanaveden kulutukseen liittyvää tekoa.

MIHIN TEKOMME OVAT YHTEYDESSÄ?

1. Piilovesi esiin

Piilovesi liittyy veden määrään. Piilovedellä tarkoitetaan vettä, joka on käytetty tuotteiden valmistamiseen sekä palveluiden tuottamiseen niiden koko elinkaaren aikana. Jokainen viljelty, kasvatettu tai teollisesti valmistettu elintarvike tai tuote on vaatinut vettä jossain vaiheessa. **Suomalaisen kuluttajan vesijalanjäljestä keskimäärin yli 95 % muodostuu piilovedestä, josta ruoantuotannon (erityisesti eläinperäiset tuotteet) osuus on 70–90 %.** Suuri osa ostamiemme ulkomaisten elintarvikkeiden, tuotteiden ja palveluiden piilovedestä kuluttaa vesipulasta kärsivien kuivien alueiden käyttövettä. Arkisilla kulutusvalinnoilla voidaan yhdessä vaikuttaa veden riittävyteen toisaalla.

2. Hanavesi hallintaan

Näkyvä vesi eli niin sanottu hanavesi tulee suoraan hanasta tai kaivosta ja sen käyttäminen on konkreettista. **Suomalaisen kuluttajan vesijalanjäljestä keskimäärin alle 5 % on suoraa vedenkulutusta.** Suomessa juomakelpoista käyttövettä tehdään sekä pintavesistä että pohjavesistä. Näkyvän veden käytössä tärkein huomio ympäristökuormituksen näkökulmasta on lämpimän veden säästeliäs käyttö, sillä veden lämmittäminen kuluttaa runsaasti energiaa.

3. Vesistöjen rehevöittäminen kuriin

Rehevöityminen liittyy veden laatuun ja eliöiden elinolosuhteisiin. Rehevöitymisellä tarkoitetaan sitä, että tasapainossa ollut vesiekosysteemi muuttuu, kun levien sekä muiden vesikasvien kasvu ja lisääntyminen nopeutuvat lisääntyneen ravinnemäärän takia. Perustuotannon kiihtymisen seurauksena vesi samenee, kalakannat muuttuvat, talviset pohjaveden happikadot sekä sinilevien massaesiintymät yleistyvät ja vesieliöiden monimuotoisuus on uhattuna. Tunnetuimmin nämä

vaikutukset näkyvät vakavasti rehevöityneessä Itämeressä. Rehevöityminen johtuu ihmisen toiminnan (erityisesti maa- ja metsätalouden sekä kotitalouksien jätevesien) seurauksena vesistöihin päätyvän ravinnekuormituksen lisääntymisestä. Yksittäisen lisäksi kotitalouksien jätevesien ravinnekuormitukseen aiheuttaa ylimääräinen proteiinisyönteä.

4. Vesistöjen jätekuorma kevyemmäksi

Vesistöjen pilaantuminen tai saastuminen liittyy veden laatuun ja eliöiden elinolosuhteisiin. Syitä vesistöjen pilaantumiseen ovat rehevöitymisen lisäksi muun muassa öljy-, kemikaali- sekä jätevesipäästöt. Vesistöjen pilaantumisessa hajakuormitus eli useista päästölähteistä peräisin oleva kuormitus on suuri ongelma, jonka määrä ei ole laskenut viimeisten vuosikymmenten aikana. Erityisesti maa- ja metsätalous sekä haja-asutus aiheuttavat hajakuormitusta. Lisäksi vesistöjen jätekuormaa aiheuttavat paikalliset pistekuormitukset, jotka ovat helpompi paikantaa ja hoitaa. Vesistöihin joutuvat roskat ja mikromuovi ovat osa jäteongelmaa.

5. Lähivesistöjen ekosysteemit tutuiksi

Jokaisen lähiympäristöstä löytyy vesistö. Valtaosa Suomen vesistöistä on pieniä ja matalia sisävesiä, joiden ekosysteemit ja eliöyhteisöt ovat erityisen herkkiä ihmisen toiminnan aiheuttamille muutoksille. Vesistöjä ja niiden eliölajeja uhkaavat rehevöitymisen ja jätekuorman lisäksi muun muassa maankäyttö sekä vaelluskalojen kulkua estävä virtavesien patoaminen ja muu vesirakentaminen. Mahdollisuus nauttia lähivesistöistä tuo mukanaan myös vastuun huolehtia niistä.

MINUN YMPÄRISTÖTEKONI

– vaikuttavimmat ympäristöteot jokaisen arjessa

1. Valitsen enemmän kasviperäistä. Arvostan tavaroitani, hankin harkiten.

- Valitsen lautaselleni ja evääksi mahdollisimman usein kasviperäistä ruokaa ja syön eläinperäistä (erityisesti liha ja eläinmaitotuotteet) harvemmin.
- Vältän hävikin tuottamista.
- Arvostan tavaroitani ja pidennän niiden käyttöikää huoltamalla ja korjaamalla. – Hankin tavarani käytettyinä, lainaan ja vuokraan.
- Ostan uutena harkiten, kestäväää ja laadukasta, vältän kertakäyttöistä.
- Annan aineettomia lahjoja.

2. Käytän (lämmintä) vettä säästeliäästi.

- Lämmittelen liikkumalla, en suihkussa.
- Lasken lämmintä vettä säästeliäästi, esimerkiksi vedenpainetta pienentämällä. – Suljen hanan saippuoidessani käsiä.
- Huuhtelen pöntön pienen tai ison hädän mukaan.

3. Suosin Itämeri-ystävällistä ruokavaliota. Vessanpönttöön ei mitään sinne kuulumatonta.

- Valitsen lautaselleni enemmän kasvisruokaa ja kestävästi pyydettyjä luonnonkaloja.
- Vältän syömästä ylimääräistä proteiinia.
- En laita vessanpönttöön vessapaperin lisäksi mitään, mikä ei ole ensin kulkenut vatsani kautta.

4. Huolehdin roskat roskikseen. Käytän ympäristöystävällisiä pesuaineita ja kosmetiikkaa.

- Pidän huolta ympäristöstä viemällä roskat aina roskikseen.
- Valitsen mahdollisuuksien mukaan ympäristöystävällisiä biohajoavia pesuaineita ja luonnonkosmetiikkaa.

5. Pidän huolta lähivesistöistä ja mökkirannasta.

- Pidän lähivesistöistä huolta siivoamalla rantoja.
- Muistan, että pissat ja kakat eivät kuulu vesistöihin.
- Mökillä muistutan mattojen pesusta kuivalla maalla sekä luonnonmukaisen ja biohajoavien pesuaineiden käytöstä.
- Muistan, että vesistöt ja niiden lähiympäristöt ovat koti monelle eläimelle, joten liikun vesillä mahdollisimman häiriöttömästi ja päästöttömästi.

MEIDÄN YHTEISÖN YMPÄRISTÖTEOT

– vaikuttavimmat ympäristöteot koulussa tai päiväkodissa

Jokainen kohta on yksi teko, joista valita.

1. Lisäämme kasvista, vähennämme hävikkiä. Tavarat käytettynä ja kestävästi.

- Edistämme keittiöhenkilökunnan kanssa kasvisruoan lisäämistä, hävikin vähentämistä ja ylijäämäruoan hyödyntämistä.
- Laitamme kasvisruoan linjastolle tarjolle ensimmäisenä.
- Hankimme käytettynä ja kestävästi enemmän, uutena ja kertakäyttöisenä vähemmän.
- Kirjaamme teeman päiväkodin tai koulun hankintaohjeisiin.
- Teemme infolappuja elintarvikkeiden tai arkikäytössä olevien tuotteiden sisältämästä piilovedestä ja pidämme niitä esillä näkyvästi.

2. Kiinnitämme huomiota käyttöveden kulutukseen.

- Tarkistamme yhdessä kiinteistön huoltohenkilökunnan kanssa hanojen ja pönttöjen mahdolliset vuodot.
- Säästämme vedenkulutusta alentamalla vedenpainetta tai asennamme säästöstoppareita.
- Seuraamme vedenkulutusta vesimittareilla.
- Lisäämme lämpimän veden käytön säästeliäisyyteen kannustavia infolappuja vesipisteille.

3. Kannustamme Itämeri-ystävälliseen ruokavalioon.

- Järjestämme Itämeri-teemaisia ruokailuja, joissa suosimme kasviksia ja kotimaisia luonnonkaloja.
- Järjestämme proteiinin kohtuullista käyttöä ja ympäristövaikutuksia koskevan tietoiskun.

4. Suosimme ympäristömerkittyjä kemikaaleja. Kierrätämme ongelmajätteet.

- Selvitämme päiväkodin tai koulun siivouksessa, keittiössä ja pihan kunnostuksessa käytettävien aineiden ympäristöystävällisyyden ja edistämme tarvittavia muutoksia.
- Kierrätämme ongelmajätteet (esim. maalit) niille kuuluviin ongelmajätepisteisiin.

5. Seuraamme ja edistämme lähivesistöjen tilaa.

- Siivoamme lähivesistön rannat roskista.
- Havainnoimme säännöllisesti lähivesistöjen tilaa ja ilmoitamme havainnoista viranomaisille ja tutkijoille (esim. www.vesi.fi).

+ Pohdintatehtävä: Pohdimme ihmisen vaikutuksia vesistöihin.

Selvitämme, miltä näyttää kirkasvetinen ja hyvälaatuinen, luonnontilassa oleva vesistö ja vertaamme sitä ihmisen jätevesien, hajakuormituksen tai muun toiminnan rehevöittämään, heikkolaatuiseen vesistöön. Käymme keskustelua havaintojemme pohjalta. Teemme retken lähivesistölle ja tarkkailemme, millaisia eliöitä siellä elää ja liikkuu. Pohdimme, millaisia vaikutuksia lähivesistöön heitetyllä roskalla voi olla vesistön eliöille.

VAIKUTAMME LAAJEMMIN

– vaikuttavimmat ympäristöteot yhteistyötä tekemällä

Jokainen kohta on yksi teko, joista valita.

Muut päiväkodit ja koulut

- Päiväkotitai kouluvierailu, järjestetään toiminnallinen oppitunti vesi -teemalla
- Vedensäästöön liittyvän tietoisuuden tai vedensäästömaterialin laatiminen ja jakaminen

Kodit, lähiyhteisöt ja lähialue

- Avoin tavaravaihto- ja second hand -päivä tai korjauspaja, jonka yhteydessä tietoa piilovedestä kulutuksessa
- Kasvisruoan puolesta puhuminen ja ostopäätöksiin vaikuttaminen
- Vedensäästöviikkien tuottaminen ja jakaminen

Yritykset, yhdistykset ja järjestöt

- Yhteydenotto kunnan ruokapalveluihin kasvisruokatarjonnan lisäämiseksi
- Vierailu jätevedenpuhdistamolle tai asiantuntijavierailu päiväkodissa tai koulussa
- Yhteydenotto lähikauppaan ja ehdotus ympäristömerkittyjen tuotteiden näkyvästä esillepanosta
- Osallistuminen vesistöjä suojelevan yhdistyksen tai vesistönkunnostustahon ympäristöprojektiin

Päätäjät ja viranomaiset

- Yhteydenotto paikallisiin päättäjiin roskakorien lisäämiseksi rannoilla
- Postikortti, sähköposti tai twiitti paikalliselle päättäjälle lähivesistön suojelemisen tai ennallistamisen puolesta
- Yhteydenotto päättäjiin tai viranomaisiin ruokahävikin jakamiseksi paikallisille

Media ja julkinen tila

- Mieliopidekirjoitus vesi -teemaan liittyen
- Itämeri-kävelyn järjestäminen ja näkyminen mediassa
- Kaikille avoimen rantojen siivous- ja kunnostustalkoiden tai plogging-roskalenkkeilytapahtuman järjestäminen
- Juttu paikallislehteen tai aikakauslehteen onnistuneista saavutuksista

Asiantuntijat Venla Niva (Aalto-yliopisto), Maaria Parry (HSY) ja Essi Huotari (Kudelmattutkijaverkosto) ovat kommentoineet listaa, jotta se sisältäisi vesi -teeman kannalta mahdollisimman vaikuttavia ja olennaisia ympäristötekoja koulu- ja päiväkotiympäristössä.